

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/2610	06 juli 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 48/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/2610, d.d. 06 juli 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

48/92

(Afgesloten 061200 JUL 1992)

Bosnië-Herzegovina

De toelevering van hulpgoederen voor de bevolking van Sarajevo is op gang gekomen. De Canadese UNPROFOR-eenheid op het vliegveld is nu op volledige sterkte. Desondanks is er nog steeds sprake van gevechten rond de stad. De beschietingen met zware wapens nemen zo nu en dan weliswaar af, maar ook dan houden schotenwisselingen met handvuurwapens aan. VN-functionarissen vermoeden dat alle partijen, in weerwil van de afspraak de zware wapens onder VN-toezicht te concentreren, zware wapens achterhouden. Ook de Bosnische minister van Defensie Doko (Kroaat) heeft onderstreept dat de vliegtuigen die op Sarajevo landen kans blijven lopen te worden beschoten, met name door Servische artillerie.

Inmiddels zijn er aanwijzingen dat Kroatische eenheden, die tot op heden in mindere mate bij de strijd om Sarajevo betrokken waren, vanuit het zuiden de stad Sarajevo naderen. Zij zouden zijn opgerukt tot 15 kilometer van de stad. Daarbij zouden zij de weg tussen de Kroatische grens en Sarajevo via Mostar vrijwel volledig onder militaire controle hebben. Op één punt zou het vliegveld van Sarajevo zelfs al binnen Kroatisch schootsbereik liggen. De Kroaten beogen waarschijnlijk het Servische beleg om Sarajevo in samenwerking met de Moslims te doorbreken.

In dit verband is vermeldenswaard dat de leider van de Bosnische Kroaten, Boban, inmiddels de oprichting heeft bekend gemaakt van een autonoom Kroatisch gebied in Herzegovina. Dit bestaat vooralsnog uit dertien gemeenten rond Mostar, dat als hoofdstad van de nieuwe staat wordt gepresenteerd. Er zijn echter aanwijzingen dat de nieuwe staat ("Herceg-Bosna") uiteindelijk ongeveer 30% van het huidige Bosnische grondgebied zou moeten omvatten en de "Kroatische" gebieden in het noorden en zuiden van Bosnië-Herzegovina zou moeten verbinden. Daartoe zouden de Kroaten Sarajevo op zijn minst moeten neutraliseren. Hoewel werd onderstreept dat Herceg-Bosna als autonoom gebied deel zal blijven uitmaken van Bosnië-Herzegovina, werd tevens gesteld dat het gebied zich zal bedienen van de Kroatische vlag en de Kroatische munteenheid. Gezien ook het feit dat Boban bekend staat als een medestander van de Kroatische president Tudjman en diens streven naar aansluiting van de "Kroatische" gebieden bij Kroatië steunt, moet de aankondiging worden gezien als strijdig met de -internationaal erkende- onafhankelijkheid van Bosnië-Herzegovina binnen zijn bestaande grenzen.

Overigens is de proclamatie van "Herceg-Bosna" volgens de Servische media geestdriftig begroet door extreem-nationalistische Servische leiders in Bosnië-Herzegovina. Dit doet vermoeden dat de bekendmaking van Boban past in de besprekingen die Serviërs en Kroaten de afgelopen maanden hebben gevoerd over een onderlinge verdeling van Bosnië-Herzegovina. Het enthousiasme kan ook veroorzaakt zijn doordat de Kroaten op deze wijze een precedent lijken te scheppen voor het uiteenvallen van Bosnië-Herzegovina.

In het noorden van Bosnië-Herzegovina lijken de Serviërs hun pogingen voort te zetten om een territoriale corridor te vestigen tussen de Bosnische (en Kroatische) Krajina enerzijds en het oosten van Bosnië-Herzegovina, dat aan Servië grenst, anderzijds. Zware strijd vond onder meer plaats bij Bosanski Brod, Derventa en Odzak. De Bosnische minister van Buitenlandse Zaken Silajdzic (Moslim) stelde dat de Serviërs bij Sarajevo slechts instemmen met de vredesopgaven van de VN aldaar om de aandacht af te leiden van de gevechten in noord-Bosnië. Overigens beschuldigde hij de JNA ervan direct betrokken te zijn bij deze gevechten, waarbij het leger gebruik maakt van tanks, artillerie en gevechtsvliegtuigen.

De Servische leider Karadzic heeft gesteld dat de EG bij haar bemiddeling tussen de strijdende partijen in Bosnië-Herzegovina niet neutraal kan zijn, maar in feite een belanghebbende partij is. Als reden werd opgegeven dat de EG door haar -door Karadzic herhaaldelijk als prematuur bestempelde- erkenning van de republiek binnen haar bestaande grenzen in feite de eis van de Moslims tot behoud van de eenheid van Bosnië-Herzegovina steunt. Karadzic, die in het verleden heeft gesteld dat deze erkenning een akkoord over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina heeft doorkruist, herhaalde zijn aanbod tot vorming van drie op ethnische basis gevormde kantons met een zeer grote bestuurlijke autonomie. Hij stelde dat het het beste zou zijn als de "Servische" gebieden bij Servië zouden worden gevoegd, maar onderstreepte de onschendbaarheid van de Bosnische grenzen, die deze oplossing uitsluit. onbekend is overigens of Karadzic onder de Servische leiders was die de oprichting van Hercegovina toejuichten.

Servië/Montenegro

De demonstraties tegen het bewind van Milosevic blijven aanhouden. Naar verluidt zou het aantal deelnemers aan deze demonstraties in Belgrado inmiddels de 100.000 hebben overschreden. De demonstranten verzochten onder meer steun voor hun politieke eisen van de onlangs benoemde president van "Joegoslavië", Cosic. Opmerkelijk was verder dat eind vorige week ook de patriarch van de Servisch-Orthodoxe kerk bij de demonstratie aanwezig was. Deze kerk vormde nog tot voor enkele jaren een steunpilaar van het socialistische bewind in Servië, maar heeft zich de afgelopen maanden steeds kritischer opgesteld en steunt nu het streven naar het aftreden van Milosevic.

De nieuwe premier van de "Joegoslavische" federatie, Panic, heeft een ontwerp-regeringsprogramma gepresenteerd dat enkele opmerkelijke passages bevat. Zo pleit Panic voor een snelle privatisering van de Servische economie en het doorbreken van de staatscontrole over de media. Dit is op zich niet opmerkelijk, omdat Panic sinds 1956 in de Verenigde Staten was gevestigd, zich daar heeft opgewerkt tot een succesvol ondernemer en herhaaldelijk zijn geloof in democratie en een markteconomie heeft onderstreept. Het ontwerp-programma is echter strijdig met de tot nu toe gevoerde politiek van de Servische socialistische partij. Desondanks heeft deze partij, die de meerderheid heeft in zowel het Servische als het federale parlement, de benoeming van Panic goedgekeurd. Het is derhalve waarschijnlijk dat het programma van Panic vooral politiek-propagandistische waarde heeft en met name beoogt het politieke en economische isolement van "Joegoslavië" te doorbreken.

Kosovo

In een interview met een Griekse krant heeft de Albanese premier Meksi enkele opmerkelijke uitspraken gedaan met betrekking tot de situatie in het aan Albanië grenzende Kosovo, de voormalige autonome provincie waar de Albanese meerderheid wordt onderdrukt door Servië. Volgens Meksi beschouwt Albanië Kosovo als onderdeel van de Albanese natie. Hij sloot actieve steun van

Albanezen aan hun volksgenoten in Kosovo niet uit en gaf aan dat zijns inziens een oorlog tussen Albanië en Servië tot de mogelijkheden behoorde. In dat kader bevestigde hij dat Albanië zijn troepen aan de betreffende grens had versterkt. Albanië heeft reeds geruime tijd met diplomatieke middelen aandacht gevraagd voor de onderdrukking van de Albanezen in Kosovo. De opmerkingen van Meksi lijken echter aan te geven dat zijn land nu, in tegenstelling tot het verleden, het gebruik van militaire middelen om deze onderdrukking te beëindigen, niet volledig wil uitsluiten. Overigens moet worden aangenomen dat Albanië voor Servië in een reguliere militaire confrontatie geen partij is.

Internationale vredesinspanningen

De leider van de EG-vredesconferentie over Joegoslavië, Carrington, is eind vorige week naar Bosnië-Herzegovina (Sarajevo) gereisd in een poging de dialoog tussen de strijdende partijen weer op gang te brengen. Hij gaf na afloop aan dat er totaal geen vooruitgang is geboekt. Naar zijn mening droegen alle partijen hiervoor de verantwoordelijkheid, maar vooral de Serviërs.

Kroatië

De afgelopen dagen was ook in Kroatië weer sprake van hevige gevechten. Met name zouden Servische gevechtsgroepen weer beschietingen hebben uitgevoerd op de havenplaats Dubrovnik. Deze beschietingen kunnen verband houden met de militair-politieke situatie in Bosnië-Herzegovina, aangezien de onlangs geproclameerde Kroatische "staat" in die republiek zich deels in het achterland van Dubrovnik bevindt. Een verband met de situatie in het Prevlaka-schiereiland, dat de toegang tot de Montenegrijnse oorlogshaven Kotor beheerst, is echter evenmin uitgesloten.

Eind vorige week heeft UNPROFOR formeel de verantwoordelijkheid overgenomen voor de veiligheidssituatie in de meest zuidelijke UNPA. Deze komt ruwweg overeen met het belangrijkste door Serviërs gedomineerde gebied in Kroatië, de Krajina. In dit gebied zullen de Servische en Kroatische gevechtsgroepen zich nu moeten laten ontwapenen en vervolgens ontbonden worden. De ervaringen in andere UNPA's, waar met name een aantal (voormalige) JNA-militairen zich bij de lokale politie aangesloten om aan de verplichting tot ontwapening te ontkomen, geven echter op dit punt weinig reden tot optimisme. Mede gezien het feit dat de Krajina het centrum vormt van de Serviërs die zich tegen het VN-vredesplan verzetten, is het niet dan ook waarschijnlijk dat de Serviërs in de Krajina zich zonder meer zullen laten ontwapenen.

De situatie rond de Krajina wordt gecompliceerd door het feit dat de Kroatische eenheden rond dit gebied zich op grond van een recente resolutie van de Veiligheidsraad moeten terugtrekken tot op hun posities van 21 juni. Sinds die dag hadden zij aanzienlijke militaire successen geboekt in de "Pink Zones", de gebieden die buiten de UNPA liggen maar die ontruimd moeten worden omdat vandaaruit de UNPA onder vuur kan worden genomen. Rond de Krajina betreft dit gebieden die weliswaar een Kroatische meerderheid hebben, maar waar toch ook een aanzienlijke Servische minderheid gevestigd is. Servische functionarissen hebben de vrees uitgesproken dat de daar aanwezige Kroatische militaire middelen niet alleen de weg vrijmaken voor vervolging van Serviërs in de "Pink Zones", maar op langere termijn (na het verstrijken van het mandaat van UNPROFOR) ook voor nieuwe Kroatische militaire initiatieven tegen de Krajina.

Conclusie/voorzicht

Hoewel de humanitaire hulpverlening aan de bevolking van Sarajevo op gang is gekomen, is er nog geen sprake van dat de gevechten rond de stad definitief zijn geluwd. Ook elders in de republiek wordt nog melding gemaakt van

gevechten. De Bosnische Kroaten hebben een autonoom gebied opgericht, dat vermoedelijk alle "Kroatische" gebieden van Bosnië-Herzegovina moet gaan omvatten en dat mogelijk aansluiting bij Kroatië beoogt. Dit alles doorkruist niet alleen de vredesinspanningen met betrekking tot Bosnië-Herzegovina, maar vormt ook een voorbeeld dat de Bosnische Serviërs waarschijnlijk zullen willen volgen. Overigens maakt dit alles ook groeiende onenigheid tussen Moslims en Kroaten in Bosnië-Herzegovina waarschijnlijk.

Er zijn nog geen aanwijzingen dat de Servische regering toe wil geven aan de eisen van de oppositie voor een ingrijpende koerswijziging. Een toename van het verzet tegen de regering is derhalve te verwachten. Vooralsnog moet worden aangenomen dat het programma van de nieuwe federale premier Panic, dat op een aantal punten ingaat tegen het tot op heden gevoerde beleid, vooral politiek-propagandistische doeleinden dient.

De Albanese premier Meksi heeft in een recent interview opnieuw gewezen op de steun van Albanië aan de onderdrukte Albanese meerderheid in Kosovo. In dit verband sloot hij een gewapend conflict tussen Albanië en Servië niet geheel uit.

In Kroatië is sprake van een gespannen situatie. Het is vooralsnog onwaarschijnlijk dat het VN-vredesplan met betrekking tot de Krajina volledig zal worden uitgevoerd.